

Motion till riksdagen 2018/19:3070

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2018/19:80 Riksrevisionens rapport om förvaltningen av premiepensionssystemet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att premiepensionssystemet upphör att vara obligatoriskt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om en mer effektiv tillsyn och stärkt kontroll av aktörerna inom premiepensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att kontinuerliga uppföljningar och utvärderingar av kostnadseffektiviteten och förvaltningen av premiepensionssystemet genomförs och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det ställs krav på att fondbolag som vill verka på fondtorget redovisar samtliga kostnader, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att fond-i-fond-lösningar och dylika konstruktioner som riskerar att leda till höga avgifter eller höga kostnader på andra sätt inte ska vara tillåtna och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Premiepensionssystemet är ett obligatoriskt fondsparande, och vissa grupper av sparare kan därför vara särskilt utsatta. Den betydande andel av befolkningen som på ett eller annat sätt saknar kunskap om eller intresse för finansiellt sparande hamnar i underläge men behöver ändå fatta riskfyllda beslut om sin premiepension.

Premiepensionssystemet är också ett område där fondförvaltare på kort tid kan attrahera

kapital på ett sätt som skulle vara svårare att göra på den reguljära fondmarknaden, delvis eftersom sparandet är obligatoriskt och inte frivilligt.

Premiepensionssystemets konstruktion förutsätter aktiva och medvetna sparare. Om spararna inte gör dessa medvetna val kan fondförvaltare utnyttja sitt informationsövertag till spararnas nackdel. Det utbredda ointresset och osäkerheten bland spararna i premiepensionssystemet leder således – också om man skulle acceptera grundpremissen att konkurrens mellan olika förvaltare ger en samlat sett bättre pensionsutveckling – till en dåligt fungerande marknad och ett ineffektivt system där lågpresterande fonder i förhållande till sin avgift lever kvar. En hög avgift eller en avgiftshöjning som sker utan att prestationen blir bättre leder i dag sällan till att konsumenterna väljer bort fonden. Av Riksrevisionens granskning framgår att hela 96,9 procent av fondspararna behåller samma fond trots stora avgiftshöjningar. Detta resultat indikerar tydligt att alltför få sparare reagerar på avgiften för att marknadsmekanismen ska åstadkomma den självsanering av fonder på fondtorget som modellen förutsätter.

Av Riksrevisionens rapport framgår även att det inte finns något klart samband mellan höga avgifter och bra värdeutveckling. Till exempel visar beräkningar att dagens fondtorg innebär en effektivitetsförlust på 37 procent i jämförelse med AP7 Såfa, räknat som förlorat premiepensionskapital. Resultaten pekar också på en effektivitetsförlust i jämförelse med en passiv indexförvaltning av fondtorget.

Inte heller Pensionsmyndighetens rabattmodell fungerar så som det är tänkt. Det finns bl.a. brister i redovisningen av courtageavgifter samtidigt som det finns indikationer på att fond-i-fond-lösningar och dolda indexfonder används för att kringgå rabattmodellen. Som det ser ut i dag kan fonderna skapa andra avgifter t.ex. genom missvisande underlag, där underliggande fonder, ibland i flera led, leder till att rabattmodellen kan kringgås. Det är bl.a. möjligt då det i dagsläget saknas en enhetlig kostnadsredovisning och det inte är fastslaget vid vilken procentsats som de underliggande fondernas kostnader ska redovisas i ”årlig avgift”. För resultatbaserade avgifter finns ett otal olika kostnadsuttagsmodeller och inga egentliga krav i lagstiftningen. Redovisningen och tillsynen av dessa kostnadsuttag är därför i många fall bristfällig. Brister i tillsyn leder även till den risk som Pensionsmyndigheten särskilt har påtalat – att fonder på fondtorget köps upp av olämpliga fondförvaltare.

Riksrevisionen framhåller i sin rapport att det är problematiskt att det saknas ett huvudmannaskap i frågor som rör tillsyn och anför även att myndigheternas tillsynsinsatser saknar ett tydligt fokus på skäligheten i uttagna avgifter, trots att det ligger inom myndigheternas mandat att granska riktigheten av information om förvaltningskostnader samt skäligheten i avgiftsnivån. Myndigheterna som har tillsynsansvar hänvisar till att det inte har funnits anledning att prioritera sådana insatser. En uppfattning som vi i likhet med Riksrevisionen inte delar, då det med tanke på de brister som uppmärksammats redan före Riksrevisionens granskning får anses vara väl motiverat med denna typ av riktade tillsynsinsatser. Tillsynsinsatserna behöver dessutom bli mer proaktiva.

Slutligen kan det konstateras att förutom att premiepensionssystemet är behäftat med stora brister så innebär det konkret att det i dag är en väldigt stor skillnad mellan vilken värdeutveckling olika personer får.

Regeringen saknar svar på hur den grundläggande problematiken ska lösas med denna icke-fungerande ”marknad” som premiepensionssystemet utgör. Vänsterpartiet anser inte att premiepensionssystemet bör vara ett obligatoriskt system. Det fungerar i dag främst som en lukrativ affärsmodell för förvaltare. Det är samtidigt orättvist att

premiepensionerna ger så olika utfall. Det innebär att ett misstag kan kosta en person och samhället stora pensionspengar. Detta är orimligt i ett statligt grundsystem som ska stå för trygghet och stabilitet, eller i alla fall borde göra det. Vi anser därför att det borde gå att välja bort premiepensionssparande till förmån för exempelvis den allmänna inkomstpensionen. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att premiepensionssystemet upphör att vara obligatoriskt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vi anser även, som ovan berörts, att tillsynen bör stärkas och att regeringen även aktivt bör ansvara för att kontinuerliga utvärderingar av kostnadseffektiviteten på fondtorget genomförs. Regeringen bör återkomma med förslag om en mer effektiv tillsyn och stärkt kontroll avseende aktörerna inom premiepensionssystemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Regeringen bör även tillse att kontinuerliga uppföljningar och utvärderingar av kostnadseffektiviteten och förvaltningen av premiepensionssystemet genomförs. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I rapporten konstaterar Riksrevisionen att Finansdepartementet uppger att regeringen inte har några planer på att initiera någon specifik översyn av de lagstiftade kraven på kostnadsredovisning av fond-i-fond-lösningar på fondtorget. Det finner vi anmärkningsvärt. Vänsterpartiet anser dels att det bör införas krav på att samtliga avgifter och kostnader ska redovisas, dels att fond-i-fondlösningar och dylika konstruktioner som riskerar att ge höga avgifter eller höga kostnader på andra sätt inte ska vara tillåtna. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det ställs krav på fondbolag som vill verka på fondtorget att redovisa samtliga kostnader. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Avslutningsvis bör regeringen återkomma med ett förslag som innebär att fond-i-fondlösningar och dylika konstruktioner som riskerar att leda till höga avgifter eller höga kostnader på andra sätt inte ska vara tillåtna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Ulla Andersson (V)

Ida Gabrielsson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Ali Esbati (V)

Tony Haddou (V)

Daniel Riazat (V)

Ciczie Weidby (V)